

Նիխուր (Թողատի վիճակ) ,
13 Յունուար 1897, — Իււլաւրա-
դաւրիս մերձակայ Գափու-աղղը ա-
նուն հայաբնակ գիւղը՝ որ Ծճ տու-
ներէ կը բաղկանայ, և որ Եօթն-
ութ ամիս յառաջ առ երկիւղի
կրօնաւորիս եղած էր, — շնորհիւ կայ-
սերական կառավարութեան, վե-
րադարձաւ մայրենի եկեղեցւոյ
գիրկը։ Ասկէց երկու ամիս յառաջ
տեղւոյս Առաջն. Տեղ. Հուրիկ
եան Դեր. Տ. Յովհաննէս Հայր-
անձամբ այցելելով յիշեալ գիւ-
ղն, յորդորեց, և քաջաբեց
ժողովուրդն վերադառնալ Ա. Ե-
կեղեցւոյ ծոցը, և վերջապէս զա-
մենքն ալ ի ծոց Ա. Եկեղեցւոյ դար-
ձուց, և եկեղեցին իւր նախկին
կերպարանքին վերածելով խորան
կապել տուաւ և քաղաքիս քա-
հանաներէն մին Տ. Ալէք Հայրն
անդ թողուց ի հոգւոր միութարու-
թիւն ժողովրդեան, ևս սրովհե-
տեւ մեկնելու ատենը խոստա-
ցած էր այցելել դարձեալ և
զերենք միմիութեան, այդ խոս-
տումը կատարեց բաւական նիւ-
թական օգնութիւններ հասուց և
այս օրերս գնաց այցելեց վերըն-
տին, և ծննդեան օժոները ի նկը-
սար կատարեց ի մեծ ուրախու-
թիւն ժողովրդեան, և Դեր. Հայ-
րն աւետեց նաև բանտարկելոյ
համար կայսերական ներման շը-
նորհն, և յորդորեց ժողովուրդն՝
անյողգողը չարունակել հաւա-
տարմական ընթացքն, և Օգոստ.
կայսեր ծննդեան տարեդարձին
օրը դպրոցական աղաքներով և
ազգային երեւելիներով շնորհա-
ւորութեան գնաց կառավարու-
թեան ապարանքն. անդ ազգին և
դպրոցին կողմանէ շնորհաւորական
ուղերձք արտասանուեցան, անտի-
գնաց զինուորական հրամանատա-
րին այցելեց, երկու ժամ յետոյ
ղորաց Գայմազամ վսեմ. ճէվ-
քէթ պէյ և Միւլքիէի Գայմա-
զամ Հասան Թահսին Էֆէնտի
պաշտօնէից իմբով այցելեցին
Դեր. Հօր. դպրոցին մէջ, ուր ար-
ժանավայել ընդունելութիւն ե-
ղաւ։ Նոյն երեկոյն դարձեալ մի
քանի երեւելի անձանց հետ ժամը
երկուքին դայլին Գուռը, ուր
Գայմազամ Պէյը զիմաւորելով
հիւրընկերեց զինքը, և մէկ ժա-
մէն աւելի նստեց յետոյ, Գայ-
մազամին հետ ձեռք ձեռքի տը-
նուած ելան չուկան զօրաց պահա-
կանսցը գնացին, և մէկ ժամու-
նակի նստան. ապա չորս ոստիկան-
ներով իւր բնակութիւնը դար-
ձաւ. Այս այցելութիւնը և սի-
նալիբ տեսակցութիւնը լաւ ազ-
եցելով թիւն ըրին ժողովրդոց վը-
նայ։ Նորին Կերպասատուութիւնը

մօտեւոր տարի երթալ Հերէկ, ուր
գետ չէ այցելած: Անդ կառավա-
րութեան պաշտօնէից հետ ակ-
սակցելէ և ժողովուրդը միմիկա-
րելէ ետքը, ըստ մեր պաշտաա-
նայ պիտի վերադառնայ ինքսար,
և բաւական ատեն պիտի մնայ:
անկարելի է որ թողումը, քանզի
ուր որ կը գտնուի, կարծես՝ անդ-
միմիկաւորութեան ու սփոխանայ
չնորհը կը սփռէ: Երանի՜ թէ Հայ
ժողովուրդն ամէն տեղ ունենայ
այսպիսի արթնուն ու գործունեայ
հովիւներ:

Պատհիգալ. 28 Յունիս 1897.
- Գիւղիս վարժարանին պաշտօ-
նէութիւնը գրեթէ բոլորովին
փոխուած է. հոգաբարձուէն մին-
չեւ տնտես եղբայրը, թաղական-
ները և հոգաբարձուները մի և նոյն
անձերէ կազմուած են. նախորդ
ուսուցիչներ չընդունուեցան վար-
ժարանին մէջ և ուրիշ վարժա-
պետներ աւանդուեցան, որպէս զի
վարժարանը կանոնաւորեն. մինչ-
դեռ. նախորդ ուսուցիչը անկար-
գապահ համարուած էին, բայց
նոր ընտրուածներն՝ փոքր բացա-
ռութեամբ՝ բոլորովին անհաճոյ
ընթացից մէջ կը գտնուին: Ան-
ցեղաներն դադարեցնելու հետ
մասնակ աշակերտներէն մէկը ուղ-
ղադրութենէն կը չեղի և փոքրիկ
տառաւորով մը կ'ունենայ. ուսու-
ցիչը կը կատարի և կը պօսայ սա
խօսքերն ըսելով « Եւսէ՛մ է՛չէկ,
եւսէ՛մ »: այս սոսկալի հայհայտ-
ութիւնը մէկ քանի անգամ կը
կրկնէ: Ուրիշ ժամանակ երբ աը-
ղայը դասարան կը մտնեն, իրենց
ուսուցիչն ի խոր ըստ կը գտնեն.
աշակերտները տեսնելով ուսուց-
չին այս ընթացքը, դիտմամբ աը-
մուկներ կը հանեն, որպէս զի ար-
թընայ, բայց նա տակաւին չար-
թընար. աշակերտներն տակի
կը շտապուեն աղմուկը և վեր-
ջապէս կարթնայն ուսուցիչն՝ « Հա
եկաք ուսանալներ » ըսելով: Նոյն
դասի ժաման զրեթէ երեք չոր-
րորդ մասն անցած է, խօսելով և
ուրիշ թուղթերու հետ զբաղելով:
Քիչ յետոյ զանգակը կը գարնուի,
որպէս զի աշակերտը որոհը հա-
ւաքունի դասարաններէն: Ուսու-
ցիչը աշակերտաց սա խօսքերը կրկն
« Դժնամ տիրացունէր ժամովա
ճառ եղանք »: Արդէն ամէն դա-
սի սանկ ու նանկ պատճառներով
ժամանակը կը լրանայ, և բնաւ
օգուտ չեն տեսներ աշակերտները
մասնաւոր դադարէն դասախօ-
սութենէն: Տղայը կը վշտանա
ուսուցչին բռնած ընթացքին և ը-
րած գործերուն ու խօսքերուն
վրայ, և խնամակարութեան կը
բողբեն, բայց նորա կարեւորու-
թիւն չեն տար: Ամէն շաբաթ
խումբ խումբ տղայք ուրիշ վար-
ժարաններ կերթան և տակաւին
պիտի երթան: Ահա այսպիսի
ցաւալի վիճակի մէջ կը գտնուի
գիւղիս վարժարանն, որ երբեմն
գրեթէ բովանդակ Նիկոմիդիոյ
գաւառի Հայ վարժարանաց առա-
ջինն, բարեկարգն ու արդիւնա-
ւորն էր: Կ. Պօլսոյ Ուսումնական
խորհրդոյ հոգածութիւնը կը
խնդրեմք:

Ազգային լուրեր

Ամեն . Ս. Պատրիարք Հայ-
րը անցեալ կիրակէ Բերայի Ս.

Երրորդութիւնէն եկեղեցւոյ մէջ
տարադ մասնաւոր հոգաբարձու-
ցաւ, բարեմիջութիւններ բերաւ
և օծեց թաշնեան Տիկին Նեկտա-
րի գծադրած և Ս. Յարութիւն
եկեղեցւոյ ընծայած թաշնեա-
լեան պատկերն, և նոյն օրը ճա-
նց թաղական Խորհրդոյ ատենա-
պետ Ունճեան Մարգար Էփէնտի
տունը, Նորին Սրբադնութիւնն
վաղն ալ Պէշկիթաշի եկեղեցւոյ
մէջ պատարագ պիտի մատուցանէ
և պաշտօն պիտի կատարէ Տառ-
եան Բարձր. Յարութիւն փաշայի
ծնողաց համար:

Անցեալ կիրակէ Բերայի
Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ մէջ
600 զրուչի չափ հաւաքուեցաւ.
Խաղիւղի կարօտեաց համար:
Ս. Յակոբ Էփ. Գարաման-
ճեան և Տիկին Մարիամ Տէմիր-
եան՝ մէկ մէկ գորգ նուիրեցին
Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ սե-
ղանին առջև վառուելու համար:

Դատարան պաշտօնատու-
նը գրեց Պատրիարքարանի թէ
կայսերական հրամանաւ 2000 զը-
րուշ ամսաթուղթի օգտօնատու է
նախորդ. Պատրիարք Իզմիրեան
Սրբադանի համար:

Պապական նուիրակ Տ. Պօ-
նէթթի, անձնական քարտուղա-
րին և երեք մայրապետաց հետ
անցեալ շաբաթ օր ալ Խաղիւղ
դէնց, և բրինձ՝ լուրիս՝ հայ միս-
շաբար ու ամուխ բաժնեց 230
կարօտ ընտանեաց, Ներկայ էր
գաղղիական հիւպատոսին ամու-
սին տիկին Ռու ալ:

Խաղիւղի Գալֆեան օր-
բանցի պատասպաններէն Օ-
րիորդ Վերդինէ Յարութիւնեանի
հետ բնիկ դադատացի Գալֆե-
քեանեան Ստեփան Էփէնտի ա-
մուսնութեան հանգստը կատար-
ուեցաւ անցեալ կիրակէ օր-
բանցի մատան մէջ. Այս առ-
թիւ ծանօթութիւն կը տրուի
թէ՛ որբանոցին հաստատութե-
նէն ի վեր, և 55 պատասպանաւը՝
վախճանեալ Սրբուհի մայրապե-
տի, և 12 պատասպանաւը արդի
Ներսիսի մայրապետի օրով ա-
մուսնացած են, և 3000 չափ պա-
տասպանաւը ալ իրենց ազգա-
կանաց ձեռօք հարսնացած են
մօտաւոր ու հեռաւոր գաւառաց
մէջ:

Փարիզէ առ ձերթուէի Դուր-
գիլն ուղղեալ նամակ մը ցաւ կը
յայտնէ տեղւոյն հայկական մատ-
րան անբարեկարգութեան վրայ,
և կը դանդաղ հոգեւոր հով-
տին անփութութեան համար:
Զեմը գիտեր թէ՛ որ քաղաք
նոյն, Պատրիարքարանի կը մնայ
քննել, բայց անպաշտ:

Զմիջեղիէն Հայ կարօտեաց
համար հանդերձեղէնը զրկուե-
ր են Հայկալի գերմանական հիւ-
պատոսին, և Հայկալի կուսակա-
լը Ուրֆայի կառավարչէն տեղե-
կութիւն ստեր է թէ՛ Ուրֆայի
մէջ նպաստի կարօտ 3000 Հայք
կը գտնուին:

Այլապա շաղաքէն գոր-
ծարանապետին ամուսին տիկին
Հէյլուա՝ ամէն շաբաթ 25 օսկի
չափ նպաստ կը բաշխէ Սալմա-
թիմուրդ թաղի 70 ի չափ Հայ
ընտանեաց:

Երեւնկայի փոխառաջնորդ
Տ. Գէորգ և Կրօնական ժողովոյ
անդամ Տ Կոստանդին քահա-
նայք՝ արձակուեց են բանտէ:

Պայագիտի առաջնորդարա-
նէն ի Պատրիարքարան գրուե-
ր է 300 ի չափ օր ու աղքատիկ
տղայք կը գտնուին:

Ահնայ Առաջնորդ Գեր. Տ.
Յակոբ վարդապետ՝ Քաղաքական
ժողով մը կազմեր է, իրեն գոր-
ծակցելու համար:

Դաւաթիլի եկեղեցւոյ սըն-
տուկէն 50 լիւրայի չափ ծախք ե-
ղեր է՝ Քաղաքական ժողովոյ յատ-
կացեալ սրահին ի նորոյ կահա-
ւորման համար: Այժմ շտա է այս
գումարն:

Պարսկաստանի և Հնդկաս-
տանի նախորդ առաջնորդ Գեր. Տ.
Եսայի Ս. Սրբեպիսկոպոս՝ որ պաշ-
տօնէն հրաժարած է և ժամանա-
կէ մը ի վեր եղիպոս կը գտնուի
գարմանի համար, անտի երուսա-
ղէմ պիտի երթայ և մնայ մինչև
Յարութեան տօնը:

Պատրիարքարանը՝ դատա-
կան ու կրօնական գործոց նախա-
րարութեան պիտի մատուցանէ
գաւառները գտնուած օրոք ու
այրեաց ցուցակն, զոր պատրու-
տել տուած է ըստ կայսերական
հրամանի:

Պիլէճիկի առաջնորդ Գեր.
Տ. Մովսէս Դ. վարդապետ կ'օմ-
րիւքճեան հրաժարեցաւ, բայց
Պատրիարքարանը չընդունեց և
գրեց որ չարունակէ պաշտօնը:

Ամերիկայի Հայոց հոգեւոր
հովիւ Գեր. Տ. Մաղաքիա վար-
դապետ Տէրունեան հրաժարե-
ր է:

Կրօնական ժողովը՝ երեք-
շաբթի առաւ նախնի մէջ տեսնե-
լով Եւդոկիոյ առաջնորդական
տեղադաս Հուրիկեան Գեր. Տ.
Յովհաննէս վարդապետի դէմ
գրուած քանդատագիր մը, -
նկատաւման արժանի Համարե-
ցաւ պաշտօնական հանդամանքէ
զուրկ լինելուն համար:

Կ. Պօլսէ գուրս զրկուած
գաւառացի աղքատացի գործերը
անտեսող յանձնաժողովը՝ կը բա-
նակցի նաև ծխախոտի Բէճիկի և
Թրամիլայի ընկերութեան հետ,
որոց քով երկար ժամանակէ ի
վեր աշխատած Հայքը գոյքը,
դրամ ու պահանջը ունին:

Ուրֆայէ 15 օրը աղջիկներ
զրկուեց են իզմիրի գերմանական
օրբանոցի:

Էքատէրինստարի մէջ (Ռու-
սիա) Կարապետ աղա Դէմիր-
ճեանց, որ անցեալ Նոյ. 30ին մե-
ռեր է 82 տարեկան, իւր կեն-
դանութեան 10000 լուպլի կը-
տակեր է Տիգրիսի մայր եկեղեց-
ւոյ, 3000 լուպլի՝ Նոր Նախիջե-
ւանի վեց եկեղեցւոց, 2000՝ Նոյն
քաղաքի աղքատախնամ ընկե-
րութեան, Կաթիկեր է նաև որ իւր
մահուանէն ետքը կ'ընէր Նուիրէ
400 լուպլի Ս. Էլմիմանի, 400՝ Ս.
Երուսաղէմի, և 200՝ Նոր Նախի-
ջեանի Ս. Կարապետ զիւղի եկե-
ղեցւոյ:

Աթէնքի հին կայարանին
մերձակայ տուն մը վարձուեց,
իբրև հայկական մատուռ օծուեց,
և ժամերգութիւն կատարել ըս-
կուեց է:

Պատհիգալն

1. - Քաղաքական ժողովն նախորդ
օրովմը Հիւսիսային Հոգաբար-
ձութեան պաշտօնի վրայ գտնուող
հինգ անդամներն վերահաստատած
էր իրենց պաշտօնին մէջ: Այս ան-
գամ նոյն անդամաց կողմ ներկայա-
ցեալ ցանկի մը վրայ՝ ընտրեց նաև
մնացեալ չորս անդամներն:

Վերակազմեալ Հոգաբարձութեան
անդամք են Պարուտ Համարձու-
եան, Գրիգոր Էփէնտեան, Գրիգոր
Ալեանդեան, Մաշիկ Սորաւանճեան,
Տրեմիւր Յակոբ Սիմօնի, Յովհաննէս
Պառուեան, Նշան Դուրաեան, Տիգ-
րան Մանուկեան, Տիգրան Պառուեան
Էփէնտիներն:

2. - Քաղաքական ժողովը նախորդ
մէկ տնօրէնութեան համաձայն Վսեմ.
Ստեփան փաշա Ս. Փրիշեան Հիւսիս-
դանոցն այցելած և քննած էր վի-
ճակն, վարչական և տնտեսական
տեսակետով: Քաղաքական ժողովը ը-
տել յետոյ Ստեփան փաշայի տեղե-
կութիւններն, զորս հաղորդեց իւր
քննութեան արդեանց մասին, հարկ
դատեց եղած առաջարկութեանց հա-
մաձայն կազմակերպել այս հաստա-
տութիւնն, կատարելով հարկ եղած
բաժանումներն, սահմանելով բարե-
կարգութեան հիմունքն, վարչական,
տնտեսական և բժշկական տեսակէ-
տով, և նոյն խի կանոնադրելով դա-
նոքը:

Եւ ըստ որում այս կազմակեր-
պութեան գործն բազմաձիւր և ծանր
և Հիւսիսային Հոգաբարձութիւնը
մատակարարութեան հանապազօրեայ
հոգեւոր բազմադաս, ժողովը գործ-
նական չգտաւ Հոգաբարձութեան
վարչակը վայն դիմովին, և իւր կող-
մ պատուիրակ կարգեց Ստեփան
փաշան, որպէս յանձնելով Հոգա-
բարձութեան գործակցութեամբ ի կա-
տար տնիւ Հիւսիսային կազմակեր-
պութեան և բարեկարգութեան գոր-
ծը:

3. - Քաղաքական ժողովը հարկ դա-
տելով ըստ Սահմանադրութեան կազ-
մակերպել Եւսեմից Հոգաբարձու-
թիւնն, անդամ ընտրեց նոյն Հոգա-
բարձութեան կարապետ Թիքեպեան,
Պօղոս Էքսիճեան, Սարգիս Այճեան
Էփէնտիներն: Իսկ մնացեալ չորս տն-
դամաց ընտրութիւնը կատարելու հա-
մար՝ ժողովը նոյն անդամաց յանձնեց
յարմար ընտրելիներն սահմանել և ա-
ռաջարկել:

4. - ժողովը հարկ դատելով Բե-
րայի Պարտուց Հատուցման յանձնա-
ժողովը Մատակիւն արգի վիճակին վը-
րայ լիակատար տեղեկութիւն մ'ու-
նենալ, ժողովականներէն Վսեմ. Գը-
րիգոր Էփէնտի ինքապէս իւր կողմէ
պատուիրակ կարգեց, հարկ եղած
տեղեկութիւններն քաղաք և յայ-
տադրելու համար առ ժողովն:

5. - ժողովը նկատելով որ Տիգ-
րիկի աղալային կարաւանոց Հոգաբար-
ձութեան անդամաց մին՝ ըստ ներքին
կանոնագրի պէտք է ուղղակի վար-
չութիւնէն ընտրուի, ժողովական Մեծ.
Աթէնքի Միհրան Էփէնտի անդամ
կարգեց նոյն Հոգաբարձութեան:

6. - Կրօնական ժողովը կողմէ
ուղղութեւ յայտարարել մը վրայ կար-
դադարեցան Պիլէճիկի, Վանաց և
Պալքէսիլի վիճակաց առաջնորդական
խնդիրներն: Իսկ միւս թաղուր վի-
ճակաց մասին տեղի ունեցած հարկ
եղած խորհրդակցութիւնք և և վերջ-
նապէս տնօրէնութիւնը վերապահուե-
ցան իրան ժողովը:

Ներքին լուրեր

Թիլթատարական վերառեա-
լութեան կողմանէ ի պաշտօ-
նէ կը ծանուցուի թէ՛ իմացուե-
լով որ թիլթատարութեան մէկ
քանի ձև վերադառնալ մէջ պէտք
եղած դիւրութիւնը չտրուի հա-
ւարակութեան, նոր պատուէր-
ներ տրուեցան պաշտօնէից և հըս-
կողութիւնն աւելցաւ, և թէ՛ այ-
սուհեան օրէնք գծաւորութիւն
տեսնողներն եթէ հազօրդեն,
պատժոյ պիտի ենթարկուին:

Լրագրական վերառեալութեան
հրամանաւ, առանց պայմանաժա-
մի դադարման գաղտնաբերեցաւ
Նեօլոլոս անուն յոյն լրագրին կա-

նօնի հակառակ վարմանց համար,
և Պիլթաղիս յունական լրագրին
հրատարակութիւնն արգիւտե-
ցաւ, արտօնատիրուհոյն մահ-
ուան պատճառաւ:

Մայրաքաղաքիս ուսական
դեսպանատան առաջին թարգման
Պ. Մագսիմով՝ որ Պետրոպուրկ կը
գտնուի դեռ, Զարին ներկայա-
նալու պատիւ ունեցեր է:

Կառավարութիւնն օրոշեց
որ՝ եթէ տպագրապետ մը ամ-
բաստանուի, հարցաքննութեան
ենթարկուի և երաշխաւորու-
թեամբ արձակուի, ամբաստանե-
լայն կողմանէ ցուցուած պատուա-
խանատու տնօրէնի մը միջոցաւ
տպարանին բաց մնալուն ու բանե-
լուն թոյլտուութիւն ըլլայ:

Ըստ կանոնագրի օսմանեան
համադրային անկեղանոցի, մայ-
րաքաղաքիս թատրոններու՝ պա-
րահանդէսներու, դաւաշտական-
ներու (մէտաւա), ձիախաղարան-
ներու և այլ այսպիսեաց մոխր
տոմարէն մէկ մէկ տուրք պիտի
առնուի ի նպաստ յիշեալ հաս-
տատութեան: Մինչև 5 զրուչի
տոմարէն 20 փարայ, 40 զրուչի-
ցէն՝ 40 փարայ, և աստիճանա-
բար՝ մինչև 2, 3, և զրուչ, Հայիւ
եղած է թէ՛ միայն ներկայ Բա-
մաղան ամսոյ մէջ 1500 լիւրայի
հատոյթ կըլլայ, Գրուած է ոստի-
կանութեան՝ օգնել սոյն տրոյց
գանձման յատկացեալ պաշտօ-
նէից:

Արտաքին գործոց նախարար
Թէվֆիկ փաշա՝ անցեալ շաբաթ
օր այցելեց դեսպանաց:

Օսմանեան համադրային
անկեղանոցի համար՝ միկիթներուն
ու եկեղեցիներուն գրները գըր-
ուելիք սնտուկները կը պատրաս-
տուին:

Յունաց Պատրիարքին և Սի-
նոդականաց մէջ համաձայնու-
թիւն հաստատուելու համար երկու
շաբաթէ ի վեր եղած ջանքերն
ապարդիւն եղան: Պատրիարքն
վերջապէս հարկադրեցաւ հրա-
ժարիլ, և տեղապահ գրուեցաւ
Սինոդին երկցադոյն անգամ Գօնա-
թիմութէն մետրապոլիտն Այասու-
լուի:

Զինուորական հաստատու-
թեանց յատուկ հանգանակու-
թեան գումարն՝ երկու օր յա-
ռաւ մինչև 107000 լիւրա բարձրա-
ցած էր:

Իզմիրի մէջ Էփէնտիա ա-
նուն յոյն կին մը մեռեր է, կտա-
կազրով 100 լիւրա նուիրելով Է-
վանկէլիքի վարժարանին, և ուրիշ
վարժարանաց ու հիւանդանոցին՝
50 ալան լիւրա:

Պիլթիսի մէջ նախորդ ամ-
սոյ 24 ին դիշերը երկու անգամ,
Մշոյ մէջ նախորդ ամսոյ 22 ին և
23 ին դիշերներն երեք անգամ,
և Սիւրիլի մէջ անցեալ շաբաթ
երկրաշարժներ եղեր են, բայց
բոլորովին անվնաս:

Տրապիզոնի հանգի Զար-
շանպա քաղաքի շուկային մէջ նա-
խորդ ամսոյ 19 ին հրդեհ պատա-
հեղով՝ 46 խանութ այրեր և 4000
լիւրայի վնաս եղեր է:

Պէյրուսի յոյն Օրթոդոքս-
ներու Պատրիարքն 100000 զրուշ
զրկեր է զինուորական հաստա-
տութեանց նպաստի համար:

Վանայ անդալական հիւ-
պատոս կարգեցաւ հարկադրապետ
Լիւիզ:

